

Notes del col·loqui internacional: Les inondacions d'Octubre 1940 en Catalogne. 50 ans passés (Vernet, 18-19-20 d'octubre de 1990)

Anna Ribas i Palou*

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Du 18 au 20 Octobre 1990 a eu lieu à Vernet-les-Bains (France) un colloque sur les inondations d'Octobre de 1940 en Catalogne. Son but était de réfléchir sur les circonstances qui ont produit la catastrophe, mais aussi d'en tirer des enseignements qui permettent la prévention. Des activités parallèles (des expositions graphiques, des audiovisuels, des expositions de documents et una sortie de travail) ont montré que l'étude des inondations reste un sujet ne pouvant pas être oublié surtout alors qu'il existe une tendance croissante à négliger ce risque naturel.

* * *

A colloquium on the floods in Catalonia in October 1940 was held at Vernet-les-Bains (France) from 18th to 20th October 1990. The purpose was not only to examine the circumstances which provoked the disaster, but also to suggest preventive measures as a consequence. A series of related activities were also organised, consisting of an exhibition of graphic illustrations, films and published material, and a field trip. It became obvious that the study of flooding should not be

* Becària del programa FPI, Departament de Geografia, Estudi General de Girona, Universitat Autònoma de Barcelona.

overbooked, especially as there exists a growing tendency among the human race to disregard risks.

* * *

Del 18 al 20 de octubre de 1990 tuvo lugar en Vernet-les-Bains (Francia) un coloquio sobre las inundaciones de octubre de 1940 en Cataluña. Se trataba de reflexionar acerca de las condiciones que provocaron la catástrofe, pero también de analizar las consecuencias que se podían extraer en materia de prevención. Actividades paralelas, como exposiciones gráficas, proyecciones, exposición de publicaciones y una salida de trabajo, evidenciaron que el estudio de las inundaciones es un tema que no es posible olvidar, especialmente en unos años en que la tendencia humana a descuidar el riesgo es creciente.

* * *

Del 18 al 20 d'octubre de 1990 tingué lloc a Vernet (França) un col·loqui sobre les inundacions d'octubre de 1940 a Catalunya. Es tractava de reflexionar sobre les condicions que van provocar la catàstrofe, però també de deduir les conseqüències que se'n podien treure en matèria de prevenció. Un seguit d'activitats paral·leles, com exposicions gràfiques, projeccions, exposició de publicacions i una sortida de treball, evidenciaren que l'estudi de les inundacions és un tema que cal no oblidar, especialment en uns anys en què la tendència humana a descuidar el risc és creixent.

Del 18 al 20 d'octubre de 1990 van tenir lloc al Casino Municipal de Vernet (França) unes jornades de treball sobre l'aiguat de l'any 1940 a Catalunya. L'organització va ser a càrrec del Centre de Recerques i Estudis Catalans de la Universitat de Perpinyà (CREC) i del Centre de Geografia Física Henri Elhai de la Universitat de París X-Nanterre. En un marc de treball idoni -Vernet va ser una de les poblacions de la Catalunya Nord que més va sofrir els estralls de la inundació-, i en les dates exactes en què es complia el cinquantenari de l'aiguat, el col·loqui pretenia reflexionar sobre les condicions que van provocar la catàstrofe de 1940, però també sobre les conseqüències que se'n podien treure actualment en matèria de prevenció.

Unes 250 persones assistiren a les jornades de treball, i en total es presentaren 32 comunicacions, la majoria d'elles per part de científics, polítics o representants de diferents administracions franceses, i només cinc foren presentades per ponents provinents de la Catalunya Sud. Les comunicacions

s'aplegaren en vuit grups, que alhora s'englobaren en dos grans blocs temàtics: un primer bloc que tractava de l'estudi de les catàstrofes del tipus de la de 1940, i un segon bloc que estudiava les mesures de prevenció i de protecció davant d'una possible inundació com l'ocorreguda.

L'estructura de les jornades estava concebuda com la pròpia d'un col·loqui. Cada ponent disposava d'uns deu o quinze minuts d'exposició, i, en acabar cada grup temàtic, s'obria un debat entre els assistents. Abans, però, obrí el col·loqui el professor de la Universitat de París X-Nanterre G. Soutade, el qual, amb afirmacions com «un aiguat menys fort que el de 1940 tindria vuit pitjors conseqüències», encetava unes jornades de treball intenses.

Dins del primer bloc temàtic s'inseriren 14 comunicacions, repartides en els grups següents:

- L'aiguat del 1940 en el temps.
- L'aiguat del 1940 en l'espai català.
- Inundacions semblants posteriors.
- Els problemes d'avaluació.
- L'aiguat del 1940, un fenomen de societat.

De les comunicacions presentades en aquest bloc temàtic, les corresponents als dos darrers grups foren les que aportaren més elements nous, tant pel que fa a aspectes metodològics –amb l'aportació de diferents models d'avaluació de crescudes catastròfiques– com per nous temes d'estudi –com comunicacions on es tractava, per exemple, de la influència de la crescuda del 1940 en la literatura francesa o de l'aiguat com a tema de base per a una classe de francès.

Dins del segon bloc, les 18 comunicacions restants es repartiren en els grups següents:

- Estudi del temps de retorn.
- Prevenció i protecció a la Catalunya Sud.
- Prevenció i protecció a la Catalunya Nord.

Els dos darrers grups d'aquest segon bloc temàtic reunien també les comunicacions més interessants. En el primer cas, perquè aplegava les úniques ponències que tenien per marc d'estudi la Catalunya Sud, i en el segon cas, perquè la mateixa controvèrsia de la temàtica tractada i el fet que la majoria de comunicacions fossin presentades per diferents representants de les administracions afectades, motivaren un interessant debat final.

Paral·lelament a l'exposició de les comunicacions, s'organitzà un seguit d'activitats annexes, com diferents projeccions relacionades amb la temàtica de les inundacions, de les quals cal destacar-ne dues: la realitzada pel profes-

sor de la Universitat d'Aix-en-Marseille II, P. Gabert —referent a l'ocupació recent per part de la urbanització dels cons de dejecció dels Alps; i la realitzada per J. Leoussof —sobre la inundació ocorreguda a Nimes el 3 d'octubre de 1988.

També es realitzaren tres exposicions de material gràfic sobre l'aiguat. Cal remarcar l'enorme treball de recopilació fotogràfica dels estralls ocasionats a la Catalunya Nord, recollida pel professor G. Soutade conjuntament amb els Arxius Departamentals dels Pirineus Orientals. Així mateix, tingué lloc una exposició i venda de publicacions, lligades amb el tema de treball del col·loqui, d'entre les quals sobresortia la reedició del número especial de la revista *Terra Nostra*, intitulat *L'aiguat (Les inundacions de 1940)*. Per acabar, el darrer dia del col·loqui es realitzà una sortida de treball als llocs del Vallespir i del Conflent que resultaren més afectats, com Sant Vicenç de Campllong a Vernet, els Banys d'Arles, Arles i l'Avellanosa.

En definitiva, van ser tres intensos dies de treball sobre un tema que calia tornar a posar damunt la taula, especialment en un moment en què la tendència humana a descuidar el risc és creixent. En conjunt, les jornades de treball de Vernet van servir, sobretot, per posar en comú noves tècniques metodològiques en matèria d'inundacions, nous enfocaments temàtics, però sobretot van facilitar el treball i la col·laboració entre els diferents estudiosos del tema. A més, també van servir per constatar que, si bé en l'àmbit de la Catalunya Nord la inundació d'octubre de 1940 ha estat molt estudiada, no succeeix el mateix pel que fa a la Catalunya Sud: cal consultar els dossiers dels sinistrats per l'aiguat, anar als arxius de les institucions afectades i, sobretot, recuperar la memòria col·lectiva, per tal que el coneixement del que va ser l'aiguat a la Catalunya Sud arribi al mateix nivell que el que actualment es té a la Catalunya Nord.